

**Grup de treball: Ràtios dels centres públics i concertats privats.
La necessitat urgent de crear un nou mapa escolar.
Document de suport**

Aquest és un document de suport per potenciar el debat en el marc del grup de treball. No l'heu d'entendre, per tant, com un avançament de les mesures, propostes i conclusions, a les quals volem arribar per consens durant el treball en grup de les Jornades.

Introducció

Una de les mesures que ha atacat amb més duresa la bona qualitat del nostre sistema educatiu va ser l'autorització d'incrementar les ràtios d'alumnes a les aules dels centres escolars de les Illes Balears. En els moments més intensos i cruents de la crisi econòmica i financera a l'Estat espanyol i a la nostra Comunitat autònoma, les administracions, assetjades per la necessitat de reduir el dèficit i la inversió en despesa pública, començaren a escorxar tots els elements i les estructures que asseguraven el bon funcionament de l'escola pública i concertada.

Amb la intenció a què ens hem referit en el paràgraf anterior, de reduir la inversió en educació, des del Govern de l'Estat —i també des del Govern autonòmic— es varen elaborar decrets i lleis de racionalització de la despesa pública que han suposat un cop mortal a les escoles de les Illes Balears. El Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, disposava que les administracions educatives podien ampliar fins a un 20 % la ràtio d'alumnes per aula. La normativa autonòmica del Govern de José Ramón Bauzá, sobretot amb la publicació del Decret llei 5/2012, estalonava i donava continuïtat i persistència a les mesures del Decret del ministre Wert.

Les conseqüències que suposen per als centres escolars unes ràtios tan elevades han estat objecte de treball per part de molts estudis pedagògics i educatius, i els greus efectes són coneguts per tothom. En un informe del setembre de 2012, el Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB esmentava que els perjudicis de les aules amb ràtios tan elevades són els següents: empitjorament dels resultats acadèmics, major insatisfacció professional del professorat, ensenyament menys individualitzat, pèrdua de l'atenció a les necessitats de l'alumnat, disponibilitat de menys temps dedicat a l'ensenyament, empitjorament de la implicació familiar en l'educació dels infants, deteriorament de la relació entre el tutor o tutora i els seus alumnes, un perjudici especial sobre les classes socials més modestes,...

És per això, que s'esdevé la urgència de començar a projectar i executar un nou MAPA ESCOLAR A LES ILLES BALEARS, que atengui les necessitats de tota la comunitat educativa.

Normativa vigent

La normativa estatal estableix les ràtios en el RD 1537/2003.

Les ràtios bases d'infantil i primària, establertes en els articles 10 i 14, són:

- Infantil: 25
- Primària: 25

Les ràtios base d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, establertes en l'article 20, són:

- ESO: 30
- Batxillerat: 35

La LOE, modificada per la LOMCE, també estableix les ràtios d'infantil i primària en 25 alumnes en l'article 157.1.a.

Així mateix, estableix en l'article 87, que es pot autoritzar un increment d'un 10 % sobre les ràtios.

D'acord amb la normativa esmentada, les ràtios establertes legalment són:

- Infantil: 28 (25 + 10 %)
- Primària: 28 (25 + 10 %)
- ESO: 33 (30 + 10 %)
- Batxillerat: 39 (35 + 10 %)

El Reial decret 14/2012, en l'article 2, estableix que les administracions poden ampliar fins un 20 % les ràtios esmentades. Aquest Reial decret, però, és només d'aplicació mentre la taxa de reposició establerta en la Llei de pressuposts general de l'Estat sigui inferior al 50 % i, actualment, està fixada en el 100 %. Per tant, ja no és d'aplicació.

Tot i això, encara segons dades del curs passat, es segueixen trobant aules amb més de 29 alumnes a Educació Infantil i Primària, xifres que sobrepassen el 10 % establert a la LOE.

Alumnat nouvingut: insuficient increment dels recursos

«La llegada de nuevos alumnos de fuera a Baleares crece un 66 % en un solo año.»

Última Hora | Joan J. Serra | Palma | 24/09/2016

<http://ultimahora.es/noticias/local/2016/09/24/221814/llegada-nuevos-alumnos-fuera-balears-crece-solo-ano.html>

«El número de nuevos alumnos llegados de fuera ha aumentado en Balears un 66 % en sólo un año. Fuera del período ordinario de escolarización, sólo en agosto y en lo que llevamos de septiembre de este año han llegado a las Islas 1.400 nuevos alumnos frente a los 900 del mismo período del curso anterior.

El director general de Planificació, Ordenació i Centres, Antoni Morante, explica que «de momento llevamos 1.400 nuevos alumnos, pero con total seguridad llegaremos a los 1.500, por lo que el incremento respecto al curso anterior será al menos de un 66%. Esperemos que, llegados a esa cifra, la situación se estabilice».

Todos estos nuevos alumnos están siendo acogidos con cierta normalidad, pero obligan a tomar medidas: subir las ratios, sin superar el 10 % de margen fijado por norma; desdoblar grupos, es decir, crear clases nuevas; o instalar aulas prefabricadas. Hasta el momento, han sido necesarios 26 desdoblamientos y habrá que hacer algunos más ante la previsión de llegada de más alumnos.

Morante no oculta cierta inquietud y preocupación ante esta circunstancia: «Si estos incrementos tienen continuidad en los próximos años, nos podemos encontrar ante una situación de desbordamiento, por lo que urge la dotación presupuestaria para nuevos centros».

Aquesta notícia exposa la realitat que ens trobam, any rere any, a les illes.

L'arribada de nous alumnes, per aquest curs escolar, ha augmentat un 66 %. Un fet que suposa uns 1.400 alumnes més per aquest curs, amb previsió d'arribar fins als 1500. Aquestes dades creen una situació alarmant. La normativa preveu l'increment del 10 % de les ràtios establertes per motius de necessitats d'escolarització. Encara que la normativa ho permeti, hem de tenir en compte que per la situació en la qual ens trobam en relació a aquest tema, hauríem de tenir una consideració i un tractament amb caràcter excepcional. Permetre un increment del 10 % de les ràtios, un any i un altre, ha creat la situació que tenim ara: saturació i desbordament d'alumnat que, cal recordar-ho, els centres i els equips de professorat han d'atendre amb la qualitat que pertoca. Aquesta situació es veu agreujada per la manca de recursos humans i econòmics a la majoria dels centres educatius de les illes.

Una altra de les qüestions que cal tenir en compte, és la presència d'alumnat estranger en el sistema educatiu de les Illes Balears. Tal com podem llegir a l'Anuari de l'educació de les Illes Balears, de l'any 2015, la població escolar estrangera matriculada al nostre sistema educatiu va ser, durant el curs 2014-2015, de 23.852 alumnes, dada semblant a la de fa una dècada, és a dir, del curs 2004-2005.

Pel que fa a les nacionalitats estrangeres presents al nostre sistema educatiu, s'observa una davallada en relació amb el nombre, que passa de 126 nacionalitats durant el curs 2013-2014 a 122 nacionalitats durant el curs 2014-2015.

Si analitzam les nacionalitats que desapareixen d'un any a l'altre, s'observa que la xifra de l'alumnat de cadascuna és mínima (d'1 a 5 alumnes) i la majoria corresponen a països amb poca incidència migratòria a les Illes Balears. Aquestes nacionalitats són originàries del continent africà (Eritrea, Moçambic, Namíbia...) i asiàtic (Malàisia, Hong Kong...).

En percentatges, Mallorca, amb 18.770 alumnes estrangers, representa el 78 % del total d'alumnat procedent d'altres països, pràcticament el mateix percentatge del curs anterior. En segon lloc, trobam Eivissa, amb 3.691 alumnes estrangers, que representa un tant per cent semblant al del curs anterior, un 15,47 %. En tercer lloc, Menorca, amb 1.163 alumnes estrangers, que suposen un 4,87 %; i, finalment, Formentera que, amb 228 alumnes estrangers, n'acull el 0,95 %.

Som, per tant, la comunitat autònoma de l'Estat espanyol amb un major percentatge d'alumnat estranger. Un fet que no ha generat fins ara cap resposta, a tots els nivells, proporcional a la dimensió d'aquest fenomen humà.

Aquest fet genera una qüestió important que hem d'analitzar:

Vist que som una de les comunitats autònomes de tot l'Estat amb un major percentatge d'alumnat estranger, s'hauria de plantejar una normativa sobre ràtios específica per a les nostres illes. D'aquesta manera l'increment del 10 % que permet la normativa vigent s'hauria d'aplicar només com a mesura extraordinària d'escolarització sobre unes ràtios que estiguin per davall de la normativa que marca la LOE.

L'educació inclusiva: una qüestió pendent

Una altra de les dades que cal afegir a la situació general del sistema educatiu de les Illes Balears, que és d'una importància cabdal si volem una educació de qualitat per a tots els nostres infants i joves, fa referència al tractament i a les accions que s'han de dur a terme per a una bona educació inclusiva.

Segons les dades que hem pogut veure recentment en un diari insular, el nombre total d'alumnes amb necessitats educatives especials és, en el conjunt de les Illes Balears, de 2.523 alumnes. En el cas de Mallorca, aquesta xifra arriba als 1.972 alumnes.

És una bona dada constatar que la majoria d'aquests alumnes amb necessitats educatives estan escolaritzats en els centres escolars «ordinaris», un fet que és una gran passa en el camí de la seva integració amb la resta dels companys i companyes. Però, també cal tenir present que unes ràtios elevades, amb la reducció del personal de suport que s'ha produït sobretot en les etapes d'infantil i primària, són un problema afegit per a una bona educació inclusiva.

En el cas dels centres que, amb ràtios elevades en el curs de 4t d'infantil, no han pogut o volgut optar pel desdoblament del grup, la Conselleria els ha dotat amb mig mestre més addicional, un fet que ha suposat que els centres hagin

hagut de dotar l'altra mitja jornada amb hores que, en principi, es destinaven a reforços o a suport. Una minva dels recursos del centre destinats a fer feina per a una educació inclusiva de major qualitat.

1. Ràtios de centres públics

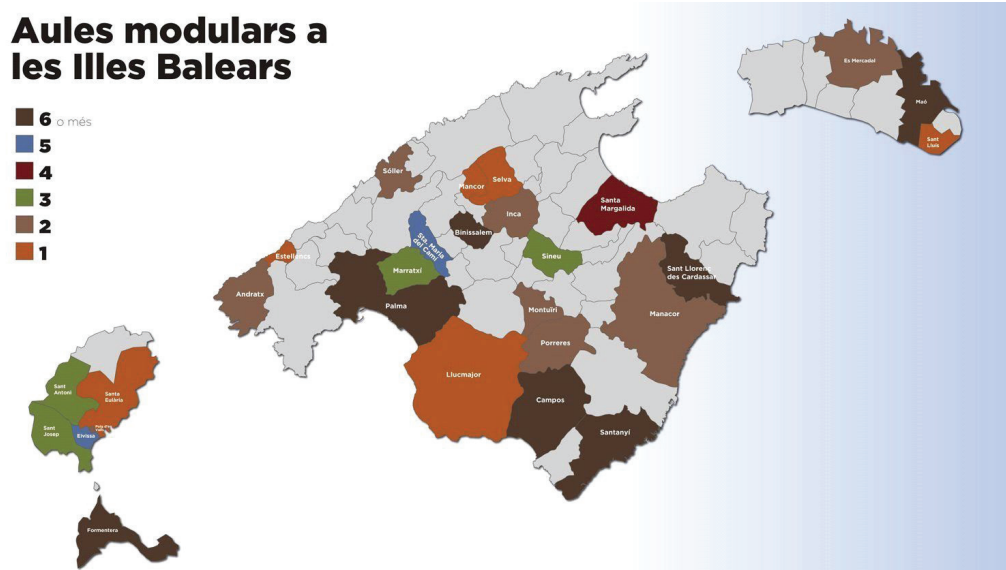
1.1. Aules prefabricades: una “solució” a curt termini condemnada a perdurar en el temps

El curs actual ha començat amb 107 aules prefabricades, 14 més que el curs passat. La distribució és la següent: a Mallorca, 72 aules d'aquest tipus; a Menorca, fins a 13; a Eivissa n'hi ha 14 i a Formentera, 8.

Això, evidentment, és una mesura urgent que, des de fa anys, s'ha hagut de prendre per l'escassetat de recursos econòmics que ens arriben i per la lentitud que comporta la construcció de centres educatius nous, tan necessaris en un context com el nostre on la població augmenta ininterrompudament. Aquestes aules prefabricades deixaran d'incrementar-se i començaran a desaparèixer tan bon punt es faci una bona inversió en la construcció dels centres que ens calen.

La qualitat de l'ensenyament en aquestes condicions no és la més adequada quant a espais, recursos, condicions meteorològiques, implantació de noves tecnologies, implantació de noves metodologies, etc. A més a més, aquestes aules, com que s'han de construir ben enmig dels patis, resten espai de lleure i per a altres activitats als alumnes dels centres.

A continuació, desglossam per localitats la distribució d'aquesta tipologia d'aules:

AULES MODULARS A les Illes hi ha 107 barracons. La gran majoria se situen a Mallorca. / ISAAC BUJ

ARABALEARS |MARTÍ GELABERT| Palma Actualitzada el 17/09/2016 22:27

1.2 Conclusions

D'acord amb tot el que s'ha exposat fin ara, les conclusions més destacades que en podem extreure són :

Pel que fa a qüestions relacionades amb el personal docent i les plantilles dels centres, són necessaris, per millorar la situació actual de les ràtios, els punts següents:

- Dotar tots els centres d'Educació Infantil i Primària de mestres +1, per intentar pal·liar les situacions de ràtios elevades. Això permetria els desdoblaments i els grups reduïts, entre d'altres solucions a curt termini.
- Mantenir o recuperar la figura del mestre d'atenció a la diversitat, amb l'objectiu de donar suport a la necessitat real que tenen els centres a causa de l'elevat nombre d'alumnes nous i l'alt percentatge d'immigració.
- Dotar de més mestres de suport els centres que tenen un nombre elevat d'alumnes NESE.
- Una major atenció als centres d'infantil i primària per part dels professionals dels equips d'orientació, que en aquests moments estan molt desbordats de feina i no poden atendre amb garanties les necessitats educatives que se'ls plantegen des dels centres, el professorat i les famílies.
- En el cas de l'etapa de Secundària, una major dotació de períodes lectius de l'equip de suport.
- Incrementar significativament els períodes lectius destinats al Pla d'Atenció Lingüística i Cultural (PALIC).

En un àmbit més general, amb l'objectiu de resoldre en un termini de temps molt breu el greu problema de les ràtios tan elevades que tenim, considerem inajornables les mesures següents:

- En compliment de l'Acord marc subscrit amb la Conselleria d'Educació, en els cursos escolars 2017-2018 i 2018-2019, la reducció efectiva i progressiva de les ràtios a tots els nivells educatius.
- El compromís de la Conselleria de tenir en compte aquells centres que tenen ràtios elevades i un nombre important d'alumnes NESE a l'hora de fer les quotes de professorat. Que es tracti cada centre a partir de les seves pròpies necessitats.
- Establir solucions efectives per als centres que, a més de tenir unes ràtios elevades, no disposen d'espai físic per fer desdoblaments, amb la dotació de dos mestres tutors per a cada un dels grups que superen el nombre d'alumnes.

- Planificar de manera rigorosa i exhaustiva un Mapa Escolar, amb el qual es donin solucions reals i efectives a les situacions alarmants de molts de centres de les Illes Balears.
- Amb unes ràtios no tan elevades com les que tenim ara, no hi hauria tants alumnes amb necessitats de suport educatiu. Això permetria que l'atenció que se'ls donaria seria més individualitzada, millorant el seu procés d'ensenyament i aprenentatge.

2. Ràtios dels centres concertats

El món educatiu concertat té la seva pròpia realitat. Per poder fer una anàlisi clara del tema, hauríem de saber els principals motius pels quals l'alumnat tria el model educatiu concertat (poder fer tots els estudis en un únic centre des d'infantil a ESO, prestigi de la institució, que els progenitors en són ex-alumnes, oferta d'innovacions educatives, ampla oferta complementària de serveis i d'extraescolars, la infraestructura, ...). Si estudiàssim les característiques pròpies de l'alumnat veuríem que no difereixen gaire dels seus companys de les escoles públiques dels voltants.

Amb aquests ítems, el què ens trobam pel que fa a les ràtios és:

A infantil i primària tenim una ràtio mitjana que, en molts pocs casos, baixaria dels 25 alumnes que estableix la normativa, en alguns casos amb la presència puntual d'aules que el poden superar.

A secundària, els nombres podien ser semblants. Per tant, la mitjana estaria lleugerament per davall del límit de 30 alumnes per aula, especialment en cursos alts.

Si diferenciam per zones de Mallorca, podem veure que les ràtios de Palma són molts més elevades que a la part forana. En el cas de centres de Palma, ens trobaríem que la ràtio sovint supera els 25 alumnes, mentre que a la part forana no sempre s'arriba als 25 i, en alguns centres d'una línia, el nombre d'alumnes per aula es queda a una certa distància.

Dins Palma també trobam diferències substancials: a la zona de col·legis tenim ràtios bastant elevades, en comparació a la que tenen els centres de la zona centre.

2.1. Atenció a la diversitat

A la concertada ens hem trobat, els darrers anys, amb l'aplicació d'uns barems molt restrictius a l'hora de dotar els centres de professionals dedicats a l'atenció a la diversitat. S'ha produït una sensible pèrdua d'hores de suport, la qual cosa ha provocat en algun curs una pèrdua de 27 jornades completes entre tots els centres de Balears (prop d'un centenar dels 114 centres concertats de les illes són a Mallorca) que significa no només que algunes persones han anat a l'atur, sinó que moltes més han perdut una part de la jornada laboral que, segons el barem esmentat, pot anar de sis en sis hores (una jornada completa a la concertada, en tots els casos, representa 24 hores lectives). No s'han

incrementat les hores d'atenció a la diversitat en la mateixa proporció que ha augmentat el nombre de l'alumnat NESE.

Ens hem trobat, per tant, que durant els darrers cursos, els alumnes amb necessitats educatives han estat atesos per plantilles retallades i amb una situació que en molts casos és laboralment precària, fins al punt que només un 25 % del personal de suport és estable, mentre que un 75 % d'aquest personal està pendent cada final de curs de veure si continuarà o no tenint feina, i sense comptar amb cap sistema de recol·locació entre centres.

2.2. Conclusions

D'acord amb tot el que s'ha exposat, pel que fa a qüestions relacionades amb el personal docent i les plantilles dels centres, en podem extreure les conclusions següents:

- Hi ha una doble configuració en els centres concertats: o bé es tracta de centres d'una sola línia (prop d'un 62 %) o, centres de més línies que presenten ràtios elevades.
- El personal d'atenció a la diversitat ha sofert històricament d'inestabilitat, ja que la seva dotació es revisa d'any en any, segons l'alumnat. La contractació sol ser precària perquè sovint es fa un ús reiterat de la modalitat d'obra i servei, davant la possibilitat que no tenguim continuïtat el curs següent.
- Durant la legislatura passada es va revisar restrictivament el barem de la dotació de personal d'atenció a la diversitat. També va introduir la fragmentació de la jornada de quart en quart, laboralment molt lesiva per als treballadors.
- A la concertada es compta amb els AD, si la dotació ha estat concedida, amb el +1 d'infantil, i el de primària, a més dels especialistes. A la secundària hi havia, segons l'Acord 2001, una dotació d'hores de suport que s'han perdut en gran manera aquest curs 2016-2017 per atendre el desdoblament de l'assignatura d'anglès.
- El centre, a l'hora de valorar i donar reconeixement oficial a les necessitats de cada alumne, i augmentar la presència dels professionals dels EAP/EOEP.

Aquest document de suport està basat en *l'Estudi de les ràtios als centres públics d'infantil i primària de les Illes Balears, d'acord amb l'Acord marc per la recuperació dels drets sociolaborals del sector de l'ensenyament públic de 30 de setembre del STEI.*